

Visceral Viewing

פרשת נשא תשע"ח

Artzall

1 NUMBERS

PARASHAS NASSO

5 / 29 - 6 / 8

²⁹ "This is the law of the jealousies, when a woman shall go astray with someone other than her husband and become defiled; ³⁰ or of a man over whom passes a spirit of jealousy and he warns his wife, and he causes his wife to stand before HASHEM, then the Kohen shall carry out for her this entire law. ³¹ The man will be innocent of iniquity, but that woman shall bear her iniquity."

¹ HASHEM spoke to Moses, saying, ² "Speak to the Children of Israel and say to them: A man or woman who shall dissociate himself by taking a Nazirite vow of abstinence for the sake of HASHEM; ³ from new or aged wine shall he abstain, and he shall not drink vinegar of wine or vinegar of aged wine; anything in which grapes have been steeped shall he not drink, and fresh

3

[198] DORASH DOVID

Why do the laws of the nazir immediately follow the laws of the sotah? This teaches that a person who witnesses the disgrace of a sotah should take a vow of abstinence from wine (Brachos 63a).

4

At first glance, this gemara's assertion is highly puzzling. Why should a person who witnessed the degradation of a sotah need to abstain from wine - a measure that is undertaken to minimize the likelihood of sin? Shouldn't the spectacle of the sotah's punishment itself be sufficient to deter him from sin? In general, the Torah implies that even the publicizing of a sinner's punishment is sufficient to discourage others from sinning, as the pasuk states (Devarim 21:21), "All of Israel shall see and be afraid." How much more should actually witnessing the punishment of a sinner serve as a deterrent.

Furthermore, Chazal do not state anywhere else that a person who witnesses a punishment that befalls another Jew must take steps to shield himself from temptation. Yet one who witnesses the disgrace of the sotah, which is a particularly severe punishment, is admonished to abstain from wine in order to prevent himself from falling into the trap of sin. What is the logic of this?

מנחם ציון

קכ ו' קס"ט

קכ

איש או אשה כי יפלא לנדר נדר נזיר להזיר לה' (ו, ב).

בתחלת מסכת סוטה מובא: "רבי אומר למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה? לומר לד עכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין." רבי לא נתכוין לומר שמוטלת חובה על כל הרואה סוטה בקלקולה להזיר עצמו כליל מן היין, כי הרי התורה אומרת על הנזיר, וכפר עליו מאשר חטא על הגפש והגמי נדרים (י) אומרת: "וכי באינו נפש חטא זה? אלא שציער עצמו מן היין הוא נקרא חוטא." רבי נתכוין לומר, שכל הרואה סוטה בקלקולה, והוא יודע כי גורם גדול לקלקולה היה כפי מה שראש בית דין הגדול בירושלים הגדיר, באמרו להסוטה, בכדי שתודה על האמת, לפני שמוחים את שם ה' במים המאריים, "בתי הרבה יין עושה" (סוטה ז) כלומר, מה שהיא שתתה הרבה יין עד כדי שכרות עשה להעביר אותה על דעתה ועל דעת קונה, כדאמרינן (סנהדרין ע) על מה

2

Since the Torah gives the laws of the Nazirite immediately after those of the sotah, the wayward wife of the previous chapter, the Sages derive that one who sees a sotah in her state of degradation should prohibit wine to himself by taking a Nazirite vow (Sotah 2a). This sheds light on the underlying purpose of the Nazirite status and what would prompt one to adopt it. A sotah opted to follow her sensual passions and let her heart overpower her mind, her pursuit of pleasure to overcome her responsibility to God. Her experience was proof that people are easy prey to temptation and that, when the Evil Inclination rages within them, even adultery can be seen as an acceptable option. Someone who saw her degradation - even her horrible death after she drank the bitter water - could easily be overcome by the fantasies of temptation, for human imagination is easily stimulated. To escape this snare, the Torah hints that one should abstain from wine and stimulate one's spiritual impulses in order to escape the loose life-style that legitimizes the behavior symbolized by the sotah. The Nazirite's abstinence from wine signals to the Nazirite that adoption of a spiritual life can help close the door to the enticement that doomed the sotah.

אש תמיד

ו' נבוק

פו

5

נשאלת השאלה, אותו אדם שראה את הסוטה בקלקולה, רואה את ביטנה צבה וירכה נופלת, זו היא לכאורה תוכחת המוסר הגדולה ביותר שאפשר לתת לאדם, בכך שיראה את העונש של מי שעבר את העבירה, וכי יוכל לשוב עוד לחטא זה אחר מה שראו עיניו! ומפני מה נצרך הוא להרחקה נוספת שיזיר עצמו מן היין אדרבה מי שלא ראה את הסוטה בקלקולה היה צריך להזיר עצמו מן היין

שמן
ו' קכ"ט

מאמרים - נשא

6
משחת

א והתמיהה גדולה יותר לפי מה שכתב הרמב"ן (ה ט) על העונש המפורש בפרשת הסוטה וז"ל: אין בכל משפטי התורה דבר תלוי בנס זולתי הענין הזה, שהוא פלא ונס קבוע שיעשה בישראל, בהיותם רובם עושים רצונו של מקום כי חפץ למען צדקו לייסר הנשים שלא תעשינה כזימת יתר העמים, ולנקות ישראל מן

6

המזמורת שיהיו ראויים להשרות שכינה בתוכם. ואם כן; לאחר שרואה איש יהודי ניסים גלויים ובוררים כאלו, בנודאי שיפיק מכך מוסר השכל לנפשו להתרחק מן החטא בכל עוזו ומאודו, ולמה עליו כלל להוסיף התחזקות יתירה על ידי התנזרות מן היין.

הרמב"ם (פ"ב מהלכות דעות ה"ב) כותב: מי שהוא בעל חימה אומרים לו להנהיג עמו, שאם הוכה וקולל, לא ירגיש כלל, וילך בדרך זו זמן מרובה עד שיתעקר החימה מליבו וכו'. ועל קו זה יעשה בשאר כל הדעות אם היה רחוק לקצה האחד, ירחיק עצמו לקצה השני, וינהוג בו זמן רב עד שיחזור בו לדרך הטובה, והיא מידה בינונית שבכל דעה ודעה.

הרמב"ם מלמדנו יסוד חשוב בהנהגת האדם בהליכותיו; למרוח ששיטתו היא שהקצוות אינן רצויות להליכותיו של אדם, אעפ"כ כשנוגע הדבר לעקירתן של מידות רעות אל יחשוב אדם שבידו לכוון את העקירה עד לממוצע, אלא ירחיק את המידה לקצה המנוגד לזה הנוכחי ורק אח"כ יטהו שוב לממוצע.

המקור לדברי הרמב"ם הוא כנראה מפרשתנו, ממאמר חז"ל: כל הרואה סוטה בקילקולה - יזיר עצמו מן היין - כך מבאר הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי בספרו "ברכת מרדכי". ולכאורה, מדוע צריך להזיר עצמו מן היין? אולי יעשה קמעא קמעא? אולי יצמצם במידת השתיה לכמות מוגבלת או קטנה יותר? מדוע חז"ל קבעו שיש לו להזיר עצמו לחלוטין ואף לא טיפה אחת של יין מותרת לו?

ללמדך, שאין לעקור את ההשפעה רק ממה שראה אצל הסוטה אלא שיעקרנה עד לקצה. לכן "יזיר" דווקא, ורק אח"כ יחזור אל הממוצע. וזאת, כיוון שעיקר הקושי בעקירת מידה אינו מחמת עצם המידה שהוא נתון בה אלא בעיקר משום שההרגל שהוא נתון שבו אצלו, הקושי הוא איפוא לצאת מן הרגילות שהפכה את המידה הרעה ל"טבע שני" שלו.

ורגילות זאת הופכת את המידה לעצם מעצמותו, בשר מבשרו, והיא עלולה לשנות את-כל סולם ערכיו של האדם, אם בהעלמת המידה שכאלו אינה קיימת אצלו ואם בתירוצים שונים שיש דרכים להתיר.

דוגמא נוספת ומובהקת היא כניסת השבת, כאשר בחורף השבוע נכנסת בשעה ארבע ועשרים, המלאכה מסתיימת בארבע ורבע, וכאשר בקיץ שבת נכנסת בשבע ושלושים בערב, ההכנות נעשות עד השעה שבע עשרים ושמונה...

זהו כוח ההרגל.

מכל האמור לעיל נבין כי לא ניתן לעקור מידה לחצאין, שכן כל עון מקיים האדם את חלקה הריהו בונה וממשיך את ההרגל עד אשר נעשו הוא אצלו טבע שני.

יחד עם זה לימדנו הרמב"ם שגם אם מצד המידה טוב ונכון הדבר שיהא באמצע ולא בקצוות, אבל לעקור את המידה הרעה לא יתכן ללא עקירת מקום תרבייתה הלא הוא ביתה, מקומה והרגלה.

וכאן תימדד בחינתו של האדם. כל ניסיון לעקירת מידה רעה חייב להגיע עד הקצה המנוגד. מידה רעה אינה נמחקת במחי יד. גדולי המוסר אמרו שיותר קל לסיים את כל הש"ס מאשר לעקור מידה אחת רעה.

וכדאי לבחון את הדברים בין בני זוג עד כמה נכונה אימרה זו.

דכתיב (משלי כג), אל תהי בסבאי יין וגו' אל תרא יין כי יתאדם, אל תרא יין שאתריתו דם. [סופו יהרג עליך, רש"י]. והרואה סוטה בקלקולה כתוצאה של שכרות. יזיר עצמו משתיית הרבה יין עד כדי שכרות, אבל אל לו לצער את עצמו להגזיר כליל משתיית יין ולחטוא על נפשו. ובגמרא (סנהדרין ע) נאמר על הכתוב (תהלים קד), ויין ישמח לבב אנוש, כתיב ישמח וקרינו ישמח, וזה משמחו לא זכה משמחו, ורש"י מפרש: כתיב ישמח בשון דמשמעו לשון שומם משממחו ונוטל חכמת לבו, וקרינו ישמח לשון שמחה, וזה, כלומר אם זכה וידע להזהר עצמו מלשתות יותר מדאי משמחו שמפסק את הלב. לא זכה והוא שותה יין לשכרה הכושר של חכמה מתנדף הימנו ועובר ובטל מן העולם.

בזה מוסברת יפה הסמיכות של פרשת נזיר לפרשת סוטה, כי התורה מעמידה לנו פה שני טיפוסים הפכיים, קיצוניות של שמאל מול קיצוניות של ימין, התורה מלמדת אותנו, כי שניהם אינם רצויים, אף שהטיפוס הראשון הנהו בלתי רצוי במדה מאד תמורה מו של הטיפוס השני, אולם הצד השהו שביניהם הוא, שעל האדם השלם להתרחק מכל קיצוניות. אף מוזה שכונתו היא לשם שמים. בטיפוס הראשון, הסוטה, היא סתתה מדרך הישרה ללכת בדרך מתירנית קיצונית שמאלה, להשתכר ולעוות את עצמה. עד כדי התמכרות לתענוגי בשרים מתועבים ולתאוות משוקצות-מבלי מעצר, למעול מעל בהי ובאישה, עליה נאמר (קהלת ז), אל תרשע הרבה, בטיפוס השני, הנזיר, הוא בחר ובכר ללכת בדרך פרישות קיצונית ימינה, להגזיר מדברים המותרים, הוא חטא על הנפש לצער את עצמו על לא דבר. עליו נאמר ירושלמי נדרים (ט. א.), לא דייד ממה שאסרה תורה

אלא אתה אוסר עליך דברים המותרים. ושם (סוף קדושין) נאמר, עתיד אדם-ליתן דין וחשבון על כל מה שראתה עיניו ולא אכל ממנו. והרמב"ם (הלכות דעות פ"ג ה"א) פוסק שאסור לאדם להרחיק עצמו לקצה האחרון מצרכי העולם הזה, שלא יאכל בשר ולא ישתה יין וכו' מפני שזו דרך דעה היא ואסור לילך בה, והמהלך בה נקרא חוטא מק"י דנזיר. ועל כל הדברים האלו וכיוצא בהן צוה שלמה ואמר (קהלת ז), אל תהי צדיק הרבה ואל תתחכם יותר למה תשומם.

9 אמת אל

יזיר עצמו "מן היין"

לכאורה מה תועיל הפרישה מהיין, הלא יין הוא רק אחד מהגורמים למצבה, שהרי היא מושפעת מכל תאוות העולם הזה ומעוד ענינים כמ"ש שמבואר במשנה, הרבה ילדות עושה, הרבה שחוק עושה, הרבה שכנים רעים, אם כן מה תועיל פרישות רק מיין וגילוח שער שלושים יום? אלא, שכדי להשתנות לא שייך להחליט בפעם אחת שמעכשיו ואילך אין לי שייכות לכל העבר, אלא רק לקבל קבלה אחת, שכן בכוחה של קבלה קבועה גם אם היא חלקית, לשנות את מצבו לגמרי.

אמת ואמת - סוף ה"ה - (ס"ב)

הקדמה לאילול

"כי ישרים דרכי ה', וצדיקים ילכו בהם ופשעים יכשלו בהם" (הושע יד: ז). דרכי ה' הן דרכי בהנהגתו כפי שניתנו לנו להשיגן. כל מה שמגיע להשגתנו מכל הסובב אותנו בין השגות השכל ובין השגות החושים - שלוחי ה' המה ולשם לימוד ניתנו לנו. כל דרכי ית' בהנהגתו - סייעתא דשמאי הן בשבילנו כדי ללמד לנו את דרכי האמת. ישרים הם דרכי ה': כששואל אדם לדרך, ומשיבים לו שהיא ישרה, הפירוש הוא שהיא דרך שילך בה ולא יוכל לטעות, כי אין לנטות מיין ושמאל. ילכו בהם: ברוחניות התליכה הנכונה היא העלייה. הצדיקים מסתייעים בדרכי ית' לשם עלייה.

ופושעים - הם הפושעים בבחירה - יכשלו בהם: נכשלים בדרכי ה' ללמוד מהם את השקר במקום האמת.

בחירה רעה - פשיעה

לא שייך לתת ממשל לפני הבחור. המכשול שבבחירה הוא הפשיעה של הבחור, והבחירה לבדה היא הקובעת מיהו הצדיק, ומיהו הפושע שהולך אחרי רצונותיו ואחרי שרירות לבו. הפושע מקבל אותם הכלים ממש כמו הצדיק - כל הכלים של הסייעתא דשמאי; וכל אחד ואחד משתמש בכל כליו. היינו בכל אשר ישיג בחושי ובשכלו, אלא שהצדיק משתמש בהם לעלייה, והפושע משתמש באותם הכלים לירידה - צדיקים ילכו בהם ופשעים יכשלו בהם.

13 אמת סת"ן - סוף ה"ה

עוד האיר החוסיף בזה יחידי הרב אהרן וקסלשטיין שליט"א, כי אמנם ביחס למה שנתבאר כאן כבר נאמר הפסוק: "חכם לב יקח מוסר". אך ע"ד הפשט י"ל כי מה שאמרו כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין הוא מאחר שזימנו לו מן השמים מאורע זה לא דבר ריק הוא אלא להזהירו כי לפתח חטאת רובץ ויזיר עצמו לקדש עצמו. אבל לולי שהראו לו קלקול מן שמאי, אומרין לו דיין מה שאסרה תורה ונקרא חוטא, וטוב מזה ומזה שאינו נדרר כלל, וכ"ש יין המשמח

ואין כל פשרה בין שתי אפשרויות אלו של הבחירה. האדם הנגזר המיד או עולה או יורד. הבינוני הוא זה שמצבו משתנה. לפרקים עולה לפרקים יורד. היינו שהוא צדיק ופושע לסירוגין. אבל בכל רגע כשהוא לעצמו לא יתכן שיהיה בינוני בבחירתו. אלא הוא או צדיק או פושע.

נאמר בישיבת פוניבז' בתחילת אילול תשי"ב.

לת"ח שיש בו דיעה להבחין בכוס ראשון, כי טוב לב משתה תמיד וחמרא וריחא פקחין אלא מאן דאיתרמי ליה מילתא אז החי יתן אל לבו וישמר מן המזוג דהרבה יין עושה. ורא הוא סמא דמילתא.

ועל דרך זה נודע בשם הבעש"ט שכל מעשה ראייה ושמיעה שנודמו לו לאדם יש לו ללמוד ממנו הוראה בעבודת ה'. ונראה הביאור שהוא ענין בת קול מן השמים, ולא לחינם נודמן לו מעשה זה אלא בשביל שיש לו שייכות כלשהי לענין זה. והנה מצינו תרי גווני בת קול, יש בת קול שהיא קול מן השמים ממש שהיו משתמשים בה לאחר שפסקה הנבואה, ומצינו ג"כ בת קול שחכמי הגמרא כשנודמן להם ספיקא או הרגשה על איזה מאורע והיו רוצין לאמתו היו יוצאין ושומעין קול תינוק או קול הברה מן השוק וטומכין על זה, והיינו טעמא דפסוק לי פסוקך והשכים ונפל לו פסוק לתוך פיו, והכל מטעם הנ"ל דלא בכדי הוא אלא כפתקא מן שמיא. ואחד היה הבעש"ט אשר פירסם בעולם ענין ההשגחה בפרטיות, כי לו נאה ולו יאה פירסום הלימוד מכל ראייה ושמיעה הוראה בעבודת ה', דתרי סטרי אינון דחד מוניטא.

15 מד משחת הוראה סוטה בקלקולה זייר עצמו שמן

ונאמרו ליישב תמיהה זו כמה וכמה מאמרים, יש שמפרשים על פי מעשה שהיה אצל הבעש"ט הק' זצ"ל שפעם אתרע לו שראה בעיניו יהודי נכשל בעוון חילול שבת רח"ל, והצטער על כך צער רב מאוד, באומרו שמן השמים לא מראים לאדם שום דבר רע רק אם הוא עצמו לקוי באותו ענין הגם ליקוי מועט ביותר, ואם ראה בעיניו שיהודי מחלל את השבת משמע שיש לו פגם בשלמות שמירת השבת. ולאחר שפשפש בכל חלקי עבודת השבת קודש שלו ולא מצא לתלות הראיה הזו בפגם עוון חילול שבת, נזכר שפעם אחת ראה בעיניו בזיון תלמיד חכם ולא מחה דיו, וזה נחשב לו כפגם בשמירת השבת כי איתא בזוהר הק' (פרשת צו ט:): שתלמידי חכמים אתקריאו שבת. ולפי זה מובן דברי חז"ל, כי אם נודמן לאדם לראות את הסוטה בקלקולה, הרי יש בכך סימן *שגם הוא לקוי בענין זה הגם פגם מועט, ושפיר יש לו לקבל על עצמו נזירות ופרישות מתאוות העולם הזה, כדי לתקן

נפשו ולהישמר מן החטא כנסירותא יתירתא.

17 על תחית - ה' שטא נטא 3101 הוראה עוברי עבירה נתחייב לראות

בתוספתא (פ"ג שבעות ה"ג) איתא: "הוראה עוברי עבירה נתחייב לראות הוראה עושה מצוה זכה לראות" ביאור הדבר מי שרואה עוברי עבירה אין זה אלא מפני שהוא שייך לאותה עבירה ולכן נתחייב לראות, ולולא היתה לו שייכות לאותה עבירה לא היה רואה את עוברי עבירה זו, כמו כן הוראה עושה מצוה אות היא שהוא שייך לבחינת אותה מצוה, לכן זכה לראות. וכן כתב ה"חיוון יחזקאל" על התוספתא: "כלומר, נתחייב על ידי איזה חטא שחטא שיראה עוברי עבירה ולהיפך בעושי מצוה".

קח טיב פרשת נשא התורה

לימוד גדול שנו כאן, שמכל מה שהאדם רואה עליו לקחת מוסר השכל, כי האדם צריך לדעת שכל דבר ודבר שה' מראה לו, הוא כדי לעורר אותו להיטיב מעשיו, וכמו שאמר המגיד ממעזריטש ז"ע (ספר הנהגות הצדיקים, המגיד ממעזריטש, טו): כלל גדול, שכל מה שהאדם רואה ושומע וכל המקרים שיקרה לאדם, הכל הם באים לעורר אותו, הן דבר אהבה הן יראה או שאר דברים.

לדוגמא, אם אדם רואה דבר אסון רחמנא ליצלן, או ששומע על צרות המתרחשות בעולם, עליו לידע שלא לחנם סיבכו מן השמים שיראה וישמע זאת, ולכן ישים על לבו לשוב אל ה' ולתקן מעשיו. וכן אם הוא רואה שאחד נכשל בעבירה או נענש על עבירה, כנראה שיש לו איזה קשר לאותה עבירה, וצריך לקבל על עצמו להתרחק מן העבירה ההיא ומהדומות להן בתכלית הריחוק.

ומן הראוי להביא כאן דברים מופלאים בענין זה, מה שכתב בספה"ק 'בני יששכר' (תשרי מאמר ד' אות ח): מקובל בידינו מאת תלמידי הבעש"ט זלה"ה, אפילו הצדיק כשרואה איזה עבירה באיזה אדם, הנה זה ודאי אינו במקרה, ולמה הזמין ה' יתברך אשר הוא יראה אותה העבירה, על כרחך הוא שיש בידו גם כן שמץ מה מדרגמת אותה העבירה, והראוהו מן השמים בכדי שיפשפש במעשיו.

ומוסיף: וסיפרו מתלמידי הבעש"ט שאירע שראה באחד שחילל שבת בפרהסיא, ועמד משתומם למה הראוהו כזאת, ופשפש במעשיו דעל כרחך יש בידו עוון כזה, שפשפש ומצא שמע מקרוב זילותא דתלמיד חכם (ת"ח נקרא שבת, זוה"ק ח"ג ט:). ושחק. והמשכיל יתבונן כן בכל הענינים

דהקב"ה מדקדק עם חסידיו. ולפי זה יתפרש הכתוב: יהוכח תוכיח את עמיתך, היינו שתהיה גם אתה מוכח כאשר תוכיח את עמיתך, ותפשפש במעשיך, ולא תשא עליו חטא - רצה לומר לא תשא את החטא רק עליו, אבל תבין אשר גם אתה מצטרף לתוכחה, ותפשפש במעשיך ותשוב אל ה' כמוהו כמוך, ותזכו שניכם לחיי עולם בזה ובכא, עכ"ל.

18

יסוד גדול למדונו חז"ל בזה כי ראיית העין תלויה בלב, היכן שהלב תפוס שם האדם רואה, ובכך יש לפרש מה שאמרו חז"ל הוראה סוטה בקלקולה זייר עצמו מן היין, לא זו בלבד שעצם הראיה שיש מקום לזנות, פוגמת בנפשו, יתירה מזו, אילו לא היתה לו שייכות כלל לענינים שבהם פגמה הסוטה, אכן לא היה בא לידי ראייה זו שראה אותה בקלקולה, אם הוא ראה זאת אות היא כי יש לו שייכות לענינים אלו ועליו לתקנם.

מקלקלת אלא אם בן אדם רואה סימן שיש לו שייכות. בן אדם לא רואה דבר שאין לו שייכות. אדם לא יראה חילול שבת אם הוא לא שייך בזה.

*ה"רואה סוטה בקלקולה זייר עצמו מן היין", דוקא אותו שראה את הסוטה הוא זה שצריך להזיר עצמו, כי בכך שראה אותה, מוכח שיש לו שייכות לחטא זה. אילו היה רחוק מזה כמטחוי קשת לא היה בא לידי ראיית הסוטה כלל. "ה"רואה דבר עבירה מתחייב לראות", עצם זה שהוא רואה כנראה שהוא שייך לענין זה.

מעשה שהיה עם הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל ששאל אותו מישהו האם הוא יכול להרהר בדברי תורה ברחוב מסוים שיש בו פריצות, ענה לו רבי משה זצ"ל איני יודע מה אתה שח הלא גם אני עובר פעמים רבות באותו רחוב ואיני רואה שם פריצות כלל. הוא אשר דיברנו כי כל מה שרואה האדם אין זאת אלא שלשם הוא שייך, כי אילו לא היה שייך לזה כלל, לא היה שת ליבו לזאת ולא היה רואה דבר.

עוד יש לבאר בזה את מצות התורה: "הוכח תוכיח את עמיתך", ודרשו חז"ל (בבא מציעא קז ע"ב): "התקוששו וקושו. אמר ריש לקיש, קשוט עצמן ואחר כך קשוט אחרים". קודם כל צריך להוכיח את עצמו ורק אחר כך את חבירו, והדבר טעון ביאור כי אם חבירו לקוי בדבר זה צריך להוכיחו, ומה הענין קודם לקשוט עצמו ולבדוק אם הוא לקוי בזה גם כן.

* אבל נראה הביאור כי דבר עמוק כתוב כאן, בעצם זה שראה את חבירו עובר עבירה הרי זה גופא מוכיח כי גם לו בעצמו ישנה שייכות לעבירה זו כי אילו היה הוא עצמו מתוקן בזה לא היה רואה את חבירו בקלקלה זו, ואם כן תחילה עליו לתקן את עצמו ורק-אחר כך יוכל להוכיח גם כן את חבירו.

כו דעת פרשת נשא שרגא

נמצינו למדים מכאן עד כמה צריך להיזהר מכל דבר חטא וקלקול, ואפילו מדבר קטן ומראה אחת חטופה באיסור, ואין מקום לחשוב שדבר קטן לא יכול להשפיע, כי ברוחניות כל דבר, ואפילו דבר קטן, משפיע, ועלול לגרום השפעה גדולה ועצומה ולשנות לגמרי את מציאות האדם.

וכן להפך, לטובה, כל מוספת של חיזוק ברוחניות, כל הוספה אפילו מועטת בחיזוק בלימוד התורה ובעבודת התפילה, כל שבירה קטנה של המידות, בכוחה להשפיע השפעה ברוכה ועצומה על האדם.

זאת ועוד, הרואה סוטה בקלקלה צריך להתבונן ולהבין שהסוטה הזו לא הגיעה ברגע אחד למצבה זה, אלא שלב אחר שלב. תחילה נגררה אחרי קלות ראש ושתיית יין, וכך נמשכה בדרכה אל החטא, כי כך הוא דרכו של היצר הרע: היום אומר לו עשה כך, ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו לך ועבוד עבודה זרה (שבת קה ע"ב).

לכן הרואה סוטה בקלקלה, צריך להזיר את עצמו דווקא מהדברים הקטנים כמו משתיין היין, כי ברוחניות אין דבר פעוט וחסר ערך, כי גם דבר קטן עלול להביא לידי דברים גדולים וחמורים.

חז"ל דייקו בדבריהם ולא אמרו מי שראה סוטה כשעושה עברה, אלא אמרו * שרואה אותה בקלקולה, כלומר בשעה שמבזים ומענישים אותה בעזרה לעין כל, וגם דייקו ואמרו כל הרואה. כל' לרבות את כולם, אפילו את הכהן הגדול ואת האנשים הצדיקים והגדולים ביותר. כל הרואה - כל אחד בכל מצב ובכל דרגה שהוא - צריך לטכס עצה ולחפש דרך איך לגדור את עצמו ולעשות לעצמו סייגים שלא יבוא לידי חטא.

ומדוע, כי זה כוחה של ההשפעה. כל אחד מושפע לרעה ממה שרואה, אם רואים סוטה בקלקולה, אפילו כשרואים את העונש והביזיונות שלה, ואפילו אנשים גדולים וצדיקים, כולם ללא יוצא מן הכלל עלולים להיות מושפעים לרעה, וראיית הסוטה אפילו רק בשעה שהיא בקלקולה - משפיעה על הנפש לרעה, וצריכים לחפש עצה ודרך ולהזיר את עצמו מן היין, כדי להרחיק את עצמו מן החטא ולמעט את ההשפעה.

אל תיקח לך טעם רב בזה

"כל הרואה" - משמע אפילו צדיק וחסיד, מדייק הגר"מ רובמן זצ"ל בספרו "זכרון מאיר". ותמה לפי זה, מדוע אדם כזה צריך להזיר עצמו מן היין כאשר רואה אשה סוטה

בקלקולה, וכי יש להעלות על הדעת שאיש רם מעלה כמותו ילמד מאשה מנוולת ופחותה? אלא, לימדונו כאן חז"ל פרק בתורת ההתבוננות. "הרואה סוטה בקלקולה" חייב להתבונן ולהבין מה מתחולל לנגד עיניו עליו לדעת שאין להניח כי סוטה זו התקלקלה בפעם אחת כמו שגם אין הכרח לטבור כי היא מקולקלת מבטן ומלידה. סביר להניח כי כשרה היתה כשאר בנות ישראל הכשרות, אלא שסטתה מדרכה אט אט עד שהגיעה לשפל המדרגה. יתכן שתחילת הקלקול היתה על ידי ששתיה מעט יותר על המידה מייך של קידוש והבדלה, ובמשך הזמן הוערלה. לשנות והלכה מדחי אל דחי עד שזינתה.

התפתחות זו חייבת להפחיד את "הרואה" אפילו אדם גדול הוא. למרות צדקותו וחסידותו סוף סוף הינו בראדם ולא מלאך ולפיכך עליו להזהר מן הסיבה המביאה למצב הנגלה לעיניו, ולהנזר מן היין. ומזויק לשון "לומר לך שכל הרואה וכרי" - שלא תחשוב שאתה לא צריך לפחד מזה. כל אחד חייב לפחד ולהזהר לכל יתקלקל ועל כן יש לו לגדור את עצמו.

וכאן יש לתמוה, מדוע הרבנה התורה לאסור איסורים לניזר כמו שנאמר: "מיין ושכר יזיר חומץ יין וחומץ שכר לא ישתה וכל משרת עבדים לא ישתה", וכי לא די בהתעלות שהתעלה הנייר מעצמו בקבלו על עצמו נזירות?

* פשר הדבר ייטבר על פי הפסוק: "מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו" (תהלים כד). קשה לעלות בהר ה', אך לא פחות קשה להחזיק מעמד במעלה ההר, ולהזרז ולהעפיל עליה אחר עליה. זוהי משמעות "מי יעלה" "יומי יקום". טבעו של בן עליה, שהוא מתאמץ לעלות בהר ה'. אך משעלה הוא שמת בחלקו ומרפה ידיו מלהמשיך ולהתחזק הפסקת העליה גוררת בהכרח ירידה, שכן אדם אינו בדרגת מלאך הפקרא "עומד".

* כדי לסייע ביד הניזר לעמוד בהתעלותו הרבנה התורה בנדרים ובסייגים. מזה ילמדו כל החפצים לעלות בהר ה'. בדרך זו יזכו שיאמר בהם: "יומי יקום במקום קדשו".

23 אמת צדיק ירא

כל "הרואה" סוטה בקלקולה

(שם)

הרואה - איך יתכן שכל אדם יחשד שיכול להגיע לבזו דרגה, בפרט שלא הסתכל אלא רק ראה, לשון אקראי? התשובה היא - "הרואה", זהו כח היצר שראיה אחת, גם אם היא בקוריתית, שהרי האדם מזועזע איך אפשר להפך רצון השי"ת, אמנם מכיון שהיתה ראייה, כבר טמונה בכחה ידיעה, ששייך במציאות לעשות דבר כזה, וזה עצמו מעמיד את האדם בסכנה.

ובאמת, מי אינו רואה. הלא כל היוצא אפילו ד' אמות מכתלי בית המדרש כבר רואה בחינות של קלקול והשחתה ואיך לא יושפע מכך, רק קודם כל שיהיה "רואה", שיבין שכל ראייה משפיעה וצריך לימוד המוסר כדי להבין את פחיתות הרע והשפעת עצם הראיה עליו, וזה לא מספיק, רק אם יצרף מעשה ו"זיר עצמו מהיין", שירחיק עצמו מתאוות העולם הזה.

24 י עד כמה עושה כל ראייה רושם בנפש האדם, היה הגה"צ רבי משה רזנשטיין זצ"ל מביא בשם הסבא מקלם, רבי שמחה זיסל זיו זצ"ל שכל ראייה משפיעה ואם יראה איש עשיר שיושב שליו ושאנן בנווה מנוחתו, מיד עוברת ברעיונו מחשבה: "אלו הם "חיים" של בן אדם", "דאס איז א לעבן". כמו כן, כאשר רואה אנשי מסחר בלהט משאם ומתנם וכיצד הם מרוויחים כסף, מיד עוברת מחשבה במוחו "אלו חיים", מחשבות אלו ודומות להם מכות שורש בלבו והם שורש פורה ראש ולענה העלולות לתת בו את אותותיהן במשך הזמן. עבודת האדם להשריש בעצמו תמיד את המבט האמיתי ולעקור מליבו מחשבות שטחיות אלו. זה מה שמתוודים ואומרים ביום הכיפורים: "על חטא שחטאנו אלפניך בתמהון לבב", תמהון זה מלשון תמיהה, שאם האדם משאיר בנפשו תמיהות אלו ואינו מסירם מלבו, זהו חטא. כי האדם יכול להשבר לגמרי במצבו הרוחני מרישומים כאלו שמשאיר בנפשו מבלי משים.

* זהו יסוד הכרח - לימוד המוסר, שגדולי הדורות העידו שבלעדיו חייהם היו שונים לגמרי. לדוגמא מובא בס' "חוט המשולש" שה"חתם סופר" זצ"ל למד לפני תלמידיו קודם כל שיעור בס' "חובת הלבבות" כדי להלהיב לבבם ביראת ה' והיה רגיל על לשונו לומר לתלמידיו: "תאמינו לי שביום שאין אני לומד מוסר מרגיש אני בעצמי הצטננות ביראת שמים".

הגאון רבי ראובן גרוזובסקי זצ"ל היה מספר שבתיק התפילין של הגאון רבי חיים עוזר גרודז'נסקי זצ"ל היה מונח בקביעות ספר "מסילת ישרים" בו היה לומד בקביעות בכל יום לאחר התפילה. הגאון רבי ישראל יעקב רודרמן

כולם שמעו על הניסים אבל רק יתרו בא

והביאור הוא שבאמת אין עיקר השאלה שהוקשתה לרש"י, איזו שמועה הוא שמע, כי זה מפורש בפסוק כאמור, אבל השאלה היא מה שמועה שמע ובא, דהיינו את כל הניסים שנעשו לבני ישראל בצאתם ממצרים שמעו כל אומות העולם, וכמו שכתוב (שמות טו, יד) "שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת", ואין אחד בכל העולם שלא שמע על כל המופתים הללו והיד החזקה (רות רבה, פתיחות ד), אבל לאף אחד זה לא עשה שום דבר וכולם נשאר איפה שהם, רק יתרו בא להתגייר.

ובזה מיושב גם כן מה יש דוקא בקריעת ים סוף ומלחמת עמלק יותר מכל שאר הניסים כי על ידי שתי ניסים אלו הוא ראה עד היכן אפשר להגיע אם לא עושים מיד שינוי מהותי בעקבות הרושם שעושים המופתים על האדם.

ועל פי זה יובן הלשון "מלחמת עמלק" ולא ניצחון עמלק, כי עיקר הסיבה שמחמתה בא, הוא לא הניצחון במלחמה, אלא עצם זה שראה את עמלק מאלופי אדום, שנבהל בעצמו מהמופתים שהיו ביציאת מצרים, ובכל זאת הגיע לידי כך שבא להלחם בישראל, מזה למד והפנים שהוא מחויב לעשות שינוי מיד כדי לא לתת לאותו רגש לדעון עד כדי כפירה, זו השמועה ששמע ובא.

מעתה מבואר היטב מפני מה אותו אדם שראה את הסוטה בקלקולה צריך להזיר עצמו מן היין, כי מפני ששייך הוא לאותו חטא צריך לעשות משהו מיד בשביל שהתעוררות הזו שבאה לו בעקבות ראיתו תבוא לידי ביטוי מעשי ולא תדעך עם הזמן.

וזו השאלה מה שמועה שמע ובא, איזה נקודה השפיעה עליו ביותר שמחמתה עשה צעד זה ששינה את מערכת חייו.

ונראה שזהו הביאור גם כן בשיטת ר' אליעזר המודעי (ובחים קטז ע"א) שאומר "מתן תורה שמע ובא" והגמ' מאריכה לספר שכשניתנה תורה לישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו וכל מלכי עובדי כוכבים אחזתו רעדה בהיכליהם ואמרו שירה, נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו מה קול ההמון אשר שמענו, שמא מבול בא לעולם, אמר להם כבר נשבע הקב"ה שאינו מביא מבול לעולם, אמרו לו מבול של מים אינו מביא אבל מבול של אש מביא, אמר להם כבר נשבע שאינו משחית כל בשר, אמרו לו ומה קול ההמון הזה אשר שמענו, אמר להם חמדה טובה יש לו בבית גנזיו שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם וביקש ליתנה לבניו שנאמר ה' עוז לעמו יתן, מיד פתחו כולם ואמרו ה' יברך את עמו בשלום.

* מבואר בגמרא שכל העולם נזדעזע במתן תורה, כולם ידעו שהקב"ה נותן את התורה וראו הכל, אך זה לא השפיע עליהם כלום, שאמנם בתחילה הם רעדו שבא מבול לעולם להשחית כל בשר ולא יוכלו יותר ליהנות ממנעמי העולם הזה, שליטה, כבוד ושאר תאוות, זה מה שהטריד אותם ומזה הם נחרדו כל כך עד שבאו לבלעם והוא הרגיע אותם שכל הרעש הוא רק שהקב"ה נותן תורה לעמו ישראל אבל לא זה יפסיק את מרוצת חייהם ושלוותם, ולזה פתחו כולם ואמרו ה' יברך את עמו בשלום, ולנו אין זה נוגע כלל, ופנו איש איש לדרכו, הרי ששמעו כולם אבל לא נכנסה שמיעה זו עמוק בקרבם עד כדי שישינו את דרכיהם, ומה שאין כן אצל יתרו ששמע כל זה, ולא נהג כמותם אלא הביאו דבר זה לעזוב את כל הגדולה שהייתה לו ולהתגייר.

שט מוסר לפורים דרכי

משלוח מנות ומתנות לאביונים (א')

בשל מה תקנו בנס פורים משלוח מנות ומתנות לאביונים ובשאר נסים לא תקנו זאת?

ונראה, כי זהו לפי ששמעתי בשם הסבא זצ"ל מקלם מרן הרש"ז שביאר מה שחז"ל אומרים "כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין". חז"ל מלמדים אותנו בזה, שאם רואים אנו שאנשים עושים מעשי השחתה גדולים אל הישוב כל אחד לעצמו, מה נוגע לי הרבה? אני אף פעם לא אניע למעשי השחתה כאלה, אלא כל הרואה מעשי השחתה אפילו אם הוא צריך ורחוק כרחוק מזרח ממערב מהשחתה כזו, צריך לגרור לעצמו גדרים וסייגים שלא יגיע לעולם להשחתה כזאת. כי אף האנשים המשחיתים שעשו את מעשי ההשחתה, לא בפעם אחת הגיעו אליהם אלא כבר היה גרעין ראשון שממנו צמח וגדל הרע לאט לאט. ואם כן יבול להיות שאמנם רחוק אני מקצה האחרון של ההשחתה, אבל אולי קרוב אני להתחלתה, אולי עדיין ההשחתה אצלי בגרעין הראשון שלה שממנו אפשר לה לצמוח ולהתפתח לכן יזיר עצמו מן היין, שזהו התחלת סוטה. עכ"ד.

לפי הנ"ל אפשר לומר כשראו חז"ל בהמן הרשע מדה רעה שאין למעלה הימנה, שהפסוק מעיד שלא היה לו שום תביעות לבני ישראל כי כולם השתחוו לו, רק מרדכי לבדו לא רצה להשתחוו לפניו. ויבנו בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו, מפני שלא היה לפי כבודו להתעסק עם יהודי אחר, רצה להרוג ולאבר את כל היהודים טף ונשים החפים מפשע וזוהי השחתה שאין למעלה הימנה, להרוג עם שלם בשביל נגיעה ואמביציה פרטית.

* וכשבני ישראל ראו עד כמה מגיעות מדות רעות והשחתה של בני אדם, שבשביל נגיעה קלה יכולים להחריב עולם מלא. תיכף קיימו את הגמרא "הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין" והתחילו לתקן ולשפר מדות בני האדם, אף לכבד את חבירו זה מסמל משלוח המנות, ולהרגיש את צער חבירו ולעזור אחר לשני - זה מסמל לנס מתנות לאביונים. מפני שיש באדם כל כך הרבה מן הרע שהוא עלול להחריב עולם מלא בשביל נגיעה קלה.

• הסבא זצ"ל מקלם מרן הרש"ז אמר: במקום מצומצם שאין הרבה חושך מספיק נר קטן להאיר המקום, אבל במקום גדול שיש הרבה חושך צריכים נר גדול ואם לאדם נתן הקב"ה נר כ"כ גדול "נר ה' נשמת אדם" מזה רואים כמה חושך יש באדם שזקוק לנר ד'. והסבא זצ"ל מסלובורקה מרן ר' נתן צבי פינקל זצ"ל הוסיף ע"ז אם נתן לאדם נר ד'. כמה אור יש באדם!

באמת אלו ואלו רברי אלקים חיים יש באדם חושך, עד אין סוף ויש באדם

הנה אדם זה כאשר רואה הסוטה בקלקולה, בודאי באותו הרגע יש לו התעוררות עצומה, הוא רואה בעיניו כי יש דין ויש דיין וכל חוטא סופו להיענש, ואין ספק כי רוצה להתחזק מעתה ואילך ולהיות טוב יותר, לזה באה התורה ואומרת לו שאם הוא רוצה שתהיה התעוררות זו אמיתית ולטווח ארוך, הוא חייב לעשות משהו מיד עכשיו ולא לדחות למחר, ולכן העצה היא - יזיר עצמו מן היין, כי מוכרח הוא לקבל על עצמו קבלה מיידית.

בזה ביארנו את דברי רש"י בתחילת פרשת יתרו שכתב: "וישמע יתרו - מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק". והדברים צריכים ביאור, מה קושיא היא זו "מה שמועה שמע ובא", והלא מפורש בקרא "וישמע יתרו וכו' את כל אשר עשה אלהים וכו' כי הוציא ד' את ישראל ממצרים", וכיון שמפורש הוא בקרא, מה מקום לשאול "מה שמועה שמע ובא".

מתלהב מאד מדבר שבקדושה אם הוא לוחץ על הקפיץ של היצר הרע, הוא כובשו תחת ידו אך כאשר האדם מרפה ומסלק את ידו והתלהבות חולפת ועוברת קיימת אז סכנה של קפיצת היצר הרע לגובה רב העלול למוטט את האדם לגמרי.

לא קיימת עצה, פרט לעבודה מאומצת. ואף עבודה זאת, מוגדרת ומסויימת היא מאד מאד.

מהי א"כ העצה היעוצה בזה כדי למנוע את ההתמוטטות והנפילה. "יזיר עצמו מן היין", והיינו כשאדם יביא את עצמו לביצוע מעשי של חיזוק, כגון שמזיר את עצמו מהיין יש בכך ריסון לתאוותיו, וכדברי ספר החינוך בכמה מקומות שהאדם נפעל כפי פעולותיו (ראה מצוות קרבן פסח מצוה טו' ועוד) וכמו שכתב במסלת ישראלים בסוף פרק ז' לגבי הזריות כי התנועה החיצונית מעוררת הפנימית, ובודאי שיותר מסורה בידו היא החיצונית מהפנימית אך אם ישתמש במה שבידו, יקנה גם מה שאינו בידו בהמשך, כי הזריות במעשים החיצוניים תוליד בו השמחה הפנימית והחפץ והחמדה מכח מה שהוא מתלהט בתנועתו ברצון. וכמובן הוא הדין בשאר הדברים שע"י הריסון החיצוני של התאוות יצליח לכבוש גם את יצרו הרע שמבפנים ולהתגבר על ההתעוררות הרעה.

לא יצא ידי חובה, לא בלימוד גנות המאוס והמשוקץ והחדרתו בהרגשתו, לא בשום התרחקות אחרת, ממשחו הקרוב לשקץ זה.

אמת היא העצה, יחידה הדרך: "יזיר עצמו מן היין". העלאת כל ישותו לספירה גבוהה יותר, למערכת חיים מבוקרת ומתוכננת, ל"קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו" (שם, ה), לקדושה ולנזירות.

כשיסבב עצמו בשריון כבד של נזירות וקדושה, רק אז יתכן לעצור בעד החלחול הנורא של הזוהמה והשפעתה.

הנה היא לפניך, החדירה והחשיפה של כוחות נפשך.

הנה הוא לפניך, המרשם המדוייק של דרכי העבודה, לחסום בעד הכרסום והנזק.

שפתי חיים מידות ח"א עמ' תקפו - מעדני שמואל עמ' קמט

32

עוד יש מתרצים לפי דברי הרמב"ן הידועים בספרו 'האמונה והביטחון' (פי"ט) שפירש את הפסוק בשיר השירים (כ ז) 'אם תעצבו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ' שזה מרמו שכאשר זוכה אדם להתעוררות מן השמים צריך שיעשה מההתעוררות הזו חפץ בכלי המעשה, כדי שתחפץ בו ההתעוררות ולא תפוג ממנו מיד. וזהו טעם הוראת חז"ל הקדושים שהרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין, כי בשרואה מה שנעשה באשה רעה זו מיד הוא מתעורר להתרחק מן הכיעור והדומה לו, ולכן עליו לעשות מהתעוררות זו חפץ בפועל כדי שתהיה ההתעוררות בר קיימא, וקבלת הנזירות היא איפה עשיית החפץ בקבלה למעשה.

התשובה לכך טמונה במה שאמרו חז"ל: "לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה". כי לא די בדיעה שכלית וגם לא בלימוד מוסר עיוני. כל הכרה והתעוררות רוחנית, מצריכה פעולה מעשית שתקבע את ההכרה בעמקי הלב. ללא צעדים מעשיים עלולים רגשות ההתעוררות להפוך לרגשות טרק. ויתירה מזו, ההכרה השכלית לבדה לא רק שאינה מועילה, אלא עלולה אף להזיק למי שלא מתרגם אותה לשפת המעשה. וכבר אחזיל על מי שחכמתו מרובה ממעשיו "הרוח באה והופכתו על פניו" (אבות ג).

וכך כותב בספר 'פרי הארץ': "כשירבה המדרש והחכמה לדעת, ולא המעשה, תהיה חכמתו מרובה ממעשיו, ולא די שלא יתקן, אלא ארובה הופכתו על פניו, וכמאמרם 'כל הגדול מחבירו, יצרו גדול ממנו'. ואפילו אם ירצה לדעת תוכחות ומוסר, חכמה ודעת, איך להינצל מאותה תאוה, ולא ירבה במצוות, גם מוּזק יותר, עב"ך.

ולכן, דוקא מי שרואה את הסוטה בקילקולה, לומד מכך מוסר, ובלבדו גוברת ההכרה השכלית כי יש להתרחק מן החטא, דוקא הוא זקוק עכשיו לפעולה מעשית יותר מאשר אדם רגיל שלא הגיע להכרה כזו. "כי בראייתו הוא נזר, ומבין יותר באמת שלא לעשות, ומאז צריך שימור יותר, כי אין לו עדיין מעשה להגן עליו שלא תתהפך הידיעה על פניו".

ומכאן אנו למדים, כי לא די בלימוד מוסר ובשמיעת דרשות של התעוררות ודברי התחזקות, אלא יש צורך להתמקד בחיזוק רוחני מעשי, שרק בכוחו ניתן לקבוע את רגשי ההתעוררות לאורך ימים ושנים. ידיעה עקרה שאינה מביאה לפעולות מעשיות, אין בה כל תועלת ואף עלולה להזיק בבחינת "הרוח באה והופכתו על פניו".

ומשום כך ראוי לדעת כיצד יש להתייחס לטענתם של יהודים הנוהגים להצהיר, בהתרגשות כי הם "דתיים בלב". ולמען האמת אין קיום לדתיות כזו, זו דתיות חיצונית שלא מחזיקה מעמד, וגם אותה "דתיות" סמלית תאבד עד מהרה. כי קיומה של דת ישראל מותנה רק בעשייה של תרי"ג מצוות, ועשייה זו יחד עם האמונה והמוסר היא שמקיימת את הדת ואת היהדות.

זה כוחה של ראיית הרע, שמשפיעה על הרואה השפעה מוחלטת ובלתי ניתנת לערעור, ואין בכוחן של מחשבות טובות לבטל את השפעתה הרעה שקי הריאה. העצה היחידה היא לעשות מעשים טובים אשר בכוחם לעקור רע משורשו, ואילו מחשבות והתבוננות גרידא - אין בכוחן לעקור את הרע משורשו ועל דרך ההלכה בידי קבלת טומאה, שמעשה מוציא מידי מחשבה, ואין מחשבה מוציאה מידי מעשה (כלים פרק כה משנה ט).

לכן הרואה סוטה בקלקולה, לא מועיל מה שרואה את עונשה ואת ביונה, ולכן מספיק לו לראות את כל התהליך של הסוטה שהוא נס ופלא המורה על קדושת עם ישראל. כל המחשבות הללו אין בכוחן לעקור את הרע משורשו, מה יוכל לעקור את הרע משורשו, רק מעשים טובים וסייגים למעשה, כמו נזירות מן היין.

התבוננות מבלי עבודה מעשית, הוא עלול לשבש את כל המחשבות שלו ולהזרות לעצמו היתר ולטהר את השרץ, לכן אי אפשר להסתמך רק על המחשבה וההתבוננות. המלחמה בכוחות הרע צריכה להיות באמצעים מעשיים, כמעשי המצוות ועשיית סיגים לתורה, ורק בדרך זו אפשר לעקור את הרע משורשו.

ומה נואלו האנשים האלו שדוגלים בשיטה זו, החושבים שאפשר ללחום בשורש הרע בעיון ובמחשבה בלבד. המציאות טופחת על פניהם. רק מעשי המצוות והנהגה ופרישות הן הן התרי"ג היחיד המגן בפני הפורענות, וזהו הדבר היחיד שבכוחו לעקור את הרע משורשו.

problematic for them to leave their homes? We can explain that it is because *Hakadosh Baruch Hu* came down to the world that night, so to speak, with the attribute of judgment, in order to put the firstborn Egyptians to death, as the *pasuk* states (ibid., 12), "I will pass through the land of Mitzrayim on this night." Since Bnei Yisrael had not yet been cleansed of the spiritual impurity of Mitzrayim in which they had been immersed, had they left their homes and been exposed to the Presence of Hashem, so to speak, at the time that He was exercising His attribute of judgment, they might also have perished as an automatic result of that very exposure. Therefore, Hashem commanded them not to emerge from their homes on that night.

He Shall Place Her Before Hashem

*We suggest that the examination of the *sotah* can be explained as another function of this principle. The suspected woman is both examined and punished by means of the honor of the *Shechinah* itself. When the explicit Name of Hashem on the *sotah*-parchment is erased in the water, this represents the descent of the *Shechinah* into this world, so to speak. The *Shechinah* comes to the world for a purpose of paramount importance: restoring peace between a husband and wife.

The spiritual level of the accused woman and her right to continued existence are tested by placing her in close proximity to the Name of Hashem; she is brought to the Mishkan and made to drink the water in which the Name of Hashem was erased. If she has indeed sinned, she will not be able to remain alive after ingesting the water in which Hashem's Name was erased. As a result, a terrible punishment emanating from the Divine attribute of judgment is automatically visited upon her. This is why her punishment consists of a gruesome death wherein her body's destruction emanates from within herself; it results from the presence of the attribute of judgment.

On the other hand, a *sotah* who is found innocent receives a *brachah*, not as a reward for an act of virtue, but because of the very presence of Hashem's explicit Name in the water that she drank. Since the water on which the *Shechinah* rested enters her body, she automatically becomes purified and subject to Divine blessings.⁴

Thus, we conclude that the unique treatment of the *sotah* is not a function of the principles of reward and punishment; rather, it is a direct result of the fact that the *Shechinah* rests upon the water that she drinks.⁵ The paramount importance of peace

between a husband and wife warrants this examination, which calls for the erasure of Hashem's Name, so that if she is indeed pure, she will be blessed and peace will return to her home.

35 The Living One Shall Take it to Heart

*We can now understand Chazal's injunction that "a person who sees the disgrace of a *sotah* should take a vow of abstinence from wine." When someone witnesses Hashem revealing Himself in the world with the conduct of judgment - a revelation that is sufficient to cause the death of a woman who has sinned - it becomes incumbent on him to elevate himself, to strengthen his own spiritual standing, and to dissociate himself from anything that could lead him to sin. We suggest that this understanding is implicit in Chazal's words. Chazal call for this vow of abstinence to be taken by a person who sees a *sotah* in her disgrace; they make no such demand of a person who merely hears about such an incident or is otherwise informed of it. According to our thesis, this is because it is a person's actual presence at such a revelation of the *Shechinah* that requires that he sanctify and elevate himself.

*Every single person experiences countless episodes over the course of his life in which he witnesses the revelation of Hashem's providence upon himself or upon others around him. At such times, a person must realize that it is incumbent on him to dissociate himself from the slightest trace of sin and to raise his own spiritual level so that it is in consonance with the phenomenon he has witnessed.

עוד יש לבאר על פי מה שמביא הגר"ז הלוי מבריסק זצ"ל לפרש לשון הכתוב (דברים כט טז) ו'תראו את שיקוציהם ואת גלליהם וגו' פן יש בכם איש וגו' אשר לבבו פונה היום מעם ה' אלוקינו ללכת לעבוד את אלהי הגוים ההם, שלכאורה תמוה אם ראו אותן מאוסים כשקצים וכגללים, הלא ממילא לא ילכו אחריהם כי מי פתי יתפנה להאמין בשיקוצי חסי ומאוס, וולמה אם כן צריך להשיעם משום זה. אלא חזינן מזה, שכך דרכו של עולם להימשך אחר כל מה שרואה בעיניו, ואפילו אנו בטוחים שרואה בזה התגלמות השיקוץ והתיעוב בצורה הכי גרועה, עם כל זאת חיישינן שמה ימשך לבו ללכת אחר הדבר הרע הזה מפני שכבר ראה אותו בעיניו.

והרי זה דומה לאחד ששומע על גנב דמתא שהצליח לפרוץ לביתו של גביר אדיר ולרוקן את אוצרו כספו, אזי אפילו אם תוך כדי דיבור הוא שומע ששוטרי העיר עלו על עקבותיו ואסרוהו באזיקים, אף על פי כן לא ימלט שנכנס בלבו רצון או חשק קל להיות חלקו עם הגנב המוצלח שהתעשר בין לילה.

ובענין שנאמר על עמלק הרשע (דברים כה יח) 'אשר קרך בדרך' ופרשי"י: שהיו כל האומות יראים להלחם בכם, ובא זה והתחיל והראה מקום לאחרים. משל לאמבטי רותחת שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד קפץ וירד לתוכה, אף על פי שנכוה הקרה אותה בפני אחרים. כלומר, שאף על פי שראו כל עמי הארץ את עונשו של הרשע הזה שנפל בחרב לפני בני ישראל, אבל בכל זאת קירר את הרתיעה שלהם ושוב לא נבהלו מלהיכנס עוד למלחמה עם ישראל.

ולפי זה מובן מדוע הוצרך הכתוב להזהיר את הרואה סוטה בקלקולה שיפרוש מן היין, כי לאחר שראה בעיניו מעשה כזה, לא ימלט שנכנס רוח שטות בלבו להפחית את חומרת העבירה, שאם עד היום היה סבור שאין שום אפשרות לעבור עבירה גרועה ומאוסה כזו, הרי שעכשיו נפתח לו בעין פתח לחשוב שאין העוון חמור כל כך. ולכן הגם שראה את העונש הנורא שמקבלת האשה החוטאת, בהכרח להזהירו שלא ילך שולל למעט בעיניו חומר העבירה, אלא יקבל על עצמו מיד קבלה שיש בה התחזקות ושמירה מפני הרע.

למדנו מכאן דבר נפלא בכוחות הנפש. אדם הרואה חטא, עצם הראיה מקרבת אותו אל החטא, גם אם ראה את העונש, וכמו שמצינו מפורש בתורה, 'השמר לך פן תנקש אחריהם אחרי השמדם מפניך ופן

Rav Yaakov Weinberg zt"l, the Rosh Yeshivah of Ner Israel, pointed out that we might have expected the opposite to be true. When someone witnesses a horrendous car accident in which a passenger died because he wasn't wearing a seatbelt, that generally gives him pause the next time he gets into a car. Even someone who hates seatbelts will think twice about

42

Shouldn't the same be true for someone who witnesses the disgrace of a sotah? Shouldn't the image of the sotah disintegrating upon drinking the sotah water be seared upon his memory, providing him with spiritual immunity from further sin? Why should such a person need to become a nazir as a barrier to sin?

Rav Weinberg answers that the healthiest way to avoid sin is to be so far removed from it that it never enters the realm of possibility in our minds. Seeing someone else sin — or even pay the price for their sins — moves the possibility a little bit closer to us. The sin just seems more doable now that we know that someone else has done it.

One of the dangers of living in such an open society is that when we witness others transgressing or even hear about it, our own levels of kedushah are diminished. We may begin to entertain the thought of engaging in acts that lack kedushah. A person who witnesses a sotah's downfall must proactively counteract the spiritual weakness it introduces into his psyche by vowing not to drink wine, which can cause a person to act frivolously and eventually lead to sin.

Even the greatest tzaddikim are well aware of the damage of being exposed to sin, and take active measures to fight it. Radin, where the Chofetz Chaim lived, was a tiny hamlet that had no chillul Shabbos whatsoever. Until World War I, when the Chofetz Chaim was already in his mid-70s, he never witnessed someone desecrating Shabbos.

When the battlefield encroached on Radin during World War I, the entire population of the village picked up and moved into the interior of Russia for the duration of the war. The first Shabbos the Chofetz Chaim was in exile from Radin was the first Shabbos he saw desecrated — and the sight made him break down into copious tears.

The next week, when the Chofetz Chaim experienced

chillul Shabbos again, he cried for even longer than he had the previous Shabbos.

"We understand why you cried so much last week," the people who were with him said. "Witnessing chillul Shabbos for the first time was a traumatic experience, and you were so shocked by it that you cried. But by this week you should have expected it already. Why did you cry at all, and moreover, why did you cry with more intensity this week than you did last week?"

The first time I saw another Jew violate the holy Shabbos," replied the Chofetz Chaim, "I was crying for the problem itself. This week, it didn't hurt me nearly as much — and that's why I cried even more. I am concerned that I have become callous toward Shabbos because I have fallen from my own spiritual level and I no longer feel Hashem's pain when his children desecrate Shabbos.

"Last week, I was crying for Shabbos," summarized the Chofetz Chaim. "This week, I am crying for myself."

תדרש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם ואעשה כן גם אני' (דברים יב, ל) ואין די בהחלטה סתמית למנוע עצמו מן החטא, אלא מחוייב הוא לרומם דרגתו ממצבה הנוכחי לדרגת נזיר, שאמרה עליו תורה (במדבר ו, ה) 'קדוש יהיה', ורק על ידי כן ינצל מן החטא.

והסבר הדבר הוא, שהדרך הטובה והבטוחה להמנע מן החטא היא כאשר החטא הוא אצלו דבר נמנע שלא יתכן להיות כלל, וככל שהדבר רחוק ממנו וממחשבתו כן יעלה בידי האדם להשמר מן החטא, וכאשר רואה אדם אחר חוטא, זה כבר התקרבות אל החטא, המצריכה שמירה מעולה.

ומידה טובה מרובה ממידת פורענות, וכל ראייה במצוה או בתורה מקרבת את האדם לבורא.

44

A person who sees another sinning — and in today's world, we are exposed to such transgressions with frightening frequency — must realize that they have become vulnerable. Those sins no longer seem as distant and undoable as they were before. Although we may not have the nezirus vows today, when our spiritual firewalls are breached by witnessing others sinning or even being disgraced for their sins, we must repair that breach immediately to prevent ourselves from becoming corrupt.

מזמרים - נשא שמון משחת 45

וענו ואמרו ודינו לא שפכו את הדם הזה עוד יש מבארים באופן אחר, בהקדם הכלל הידוע מהספרים הקדושים אשר כלל ישראל קדושים זרע אברהם יצחק ויעקב אגודים ומאוחדים זה עם זה, ובאופן שמשעשיו של כל אחד ואחד מהם משפיע על הכלל כולו, משל לחבורת אנשים המטפסים על צוק גבוה ונישא שקושרים עצמם בחבל ארוך איש לרעהו כדי שאם יפול אחד מן השורה ימשכו אותו כולם חזרה לשביל ההליכה, והסכנה בזה רבה מאוד, מפני שאם לא יצליחו למשכו חזרה יפלו כולם אחריו אל עומק התהום, וכאשר יחליק זה שבראש החבל הרי יגרור אחריו את כולם לנפילה. וכמו כן הנמשל הוא שכל עם ישראל קשורים זה עם זה בחבל האחדות, וכאשר אחד מהם מועד ונופל צריכים כל אישי ישראל להצילו ולהחזירו למוטב, כי אם לא כן הריהם עלולים ליפול אחריו אל תהום הרע חלילה וחלילה, וכן כשאחד שבראש נופל ממדרגתו, הרי זה גורם לכל הבאים אחריו ליפול ממדרגתם.

46

ולאור זאת, הרי שאף אם הרואה את הסוטה בקלקולה הוא איש צדיק וישר ונקי מן הכיעור והדומה לדומה מהרע,

אבל לאחר שיש בין כלל ישראל אשה שירדה פלאים כל כך עד הדיוטא התחתונה ביותר, הלוא זה מחייב את כל אחד מישראל לפשפש במעשיו ולחפש האם לא נמצא בידו רפיון ופגם כלשהו בחטא זה, כדי לידע אם לא הוא היה הגורם שאשה קשת רוח זו תעשה מעשיה המכוערים בתכלית השפלות. ולכן הזהירוהו חכמנו ז"ל לקבל עליו קבלה טובה של התרחקות ופרישה מתאוות העוה"ז, כדי להתחזק ולשפר מעשיו שלא לגרום עוד קלקול לזולת חס ושלום.